

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizayov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOIIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOIIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinova	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILIYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	88
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN.....	93
Axliddin Aroptdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	99
Айматова Фарида Хуразовна	
KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li	
DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	113
Xakimov Zafar Ibragimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	124
Muhammadieva Nodira	
SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA).....	131
Santjar Abdumurodovich Sattorov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna	

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI

Allamuratova Perida Maxsetbaevna

Qoraqalpoq davlat universiteti

Iqtisodiyot fakulteti "Moliya va moliyaviy texnologiyalar" kafedrası tadqiqotchisi

Annotatsiya. Qoraqalpog'iston Respublikasida xizmat ko'rsatish sohasi so'nggi yillarda hududiy iqtisodiyotning eng faol segmentlaridan biriga aylanib bormoqda. Shuningdek, ushbu maqolada Qoraqalpog'iston Respublikasida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishning hududiy-iqtisodiy omillari hamda istiqbollari IMRAD (Introduction, Methods, Results, Discussion) yondashuvi asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda hududning demografik tarkibi, infratuzilma ta'minoti, investitsiya muhiti, kichik biznes faolligi va raqamli xizmatlar kengayishi kabi omillarning xizmatlar sektori o'sishiga ta'siri o'rganiladi. Statistik ma'lumotlar, taqqoslama tahlil, dinamik qatorlar va hududiy kesimdagi ko'rsatkichlar asosida xizmat ko'rsatish tarmog'ining bandlik, daromadlar va yalpi hududiy mahsulotdagi ulushiga ta'siri baholanadi. Natijalar xizmatlar sohasini rivojlantirishda infratuzilmani yaxshilash, raqamlashtirishni jadallashtirish, investitsiyalarni rag'batlantirish va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash ustuvor yo'nalish ekanini ko'rsatadi. Tadqiqot xulosalari hududiy siyosatni takomillashtirish va xizmatlar bozorini barqaror kengaytirish bo'yicha amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: xizmat ko'rsatish sohasi, hududiy iqtisodiyot, bandlik, infratuzilma, investitsiya muhiti, kichik biznes, raqamli xizmatlar, yalpi hududiy mahsulot, hududiy rivojlanish, iqtisodiy samaradorlik.

Abstract. In recent years, the service sector in the Republic of Karakalpakstan has been becoming one of the most dynamic segments of the regional economy. This article analyzes the territorial and economic factors and prospects for the development of the service sector in the Republic of Karakalpakstan based on the IMRAD (Introduction, Methods, Results, Discussion) approach. The study examines the impact of factors such as demographic structure, infrastructure provision, investment climate, small business activity, and the expansion of digital services on the growth of the service sector. Based on statistical data, comparative analysis, time series analysis, and regional indicators, the contribution of the service sector to employment, income, and gross regional product is evaluated. The results indicate that improving infrastructure, accelerating digitalization, stimulating investment, and supporting entrepreneurship are key priorities for service sector development. The findings contribute to the formulation of practical recommendations for improving regional policy and ensuring the sustainable expansion of the service market.

Key words: service sector, regional economy, employment, infrastructure, investment climate, small business, digital services, gross regional product, regional development, economic efficiency.

Аннотация. В последние годы сфера услуг в Республике Каракалпакстан становится одним из наиболее динамично развивающихся сегментов региональной экономики. В статье анализируются территориально-экономические факторы и перспективы развития сферы услуг в Республике Каракалпакстан на основе подхода IMRAD (Introduction, Methods, Results, Discussion). В исследовании рассматривается влияние таких факторов, как демографическая структура региона, уровень инфраструктурного обеспечения, инвестиционный климат, активность малого бизнеса и расширение цифровых услуг, на рост сектора услуг. На основе статистических данных, сравнительного анализа, анализа динамических рядов и региональных показателей оценивается влияние сферы услуг на занятость, доходы и долю в валовом региональном продукте. Результаты показывают, что приоритетными направлениями развития сферы услуг являются улучшение инфраструктуры, ускорение цифровизации, стимулирование инвестиций и поддержка предпринимательства. Выводы исследования служат основой для разработки практических рекомендаций по совершенствованию региональной политики и устойчивому расширению рынка услуг.

Ключевые слова: сфера услуг, региональная экономика, занятость, инфраструктура, инвестиционный климат, малый бизнес, цифровые услуги, валовой региональный продукт, региональное развитие, экономическая эффективность.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyotda xizmat ko'rsatish sohasi iqtisodiy o'sishning muhim drayverlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sektori nafaqat yalpi ichki mahsulot tarkibida yuqori ulushni egallaydi, balki aholi bandligi, daromadlari va turmush sifatini oshirishda ham hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu nuqtayi nazardan, hududiy rivojlanishda xizmat ko'rsatish tarmog'ining imkoniyatlarini aniqlash va undan samarali foydalanish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

Qoraqalpog'iston Respublikasi iqtisodiyoti tabiiy-iqlimiy sharoitlar, ekologik muammolar, aholi joylashuvi va infratuzilma darajasi bilan respublikaning boshqa hududlaridan ma'lum darajada farq qiladi. Ushbu omillar real sektor bilan bir qatorda xizmat ko'rsatish sohasining shakllanishi va rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, savdo, transport, turizm, maishiy va ijtimoiy xizmatlar yo'nalishlarida hududiy nomutanosibliklar hamda foydalanilmayotgan imkoniyatlar mavjud. So'nggi yillarda hududda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, xizmatlar infratuzilmasini kengaytirish, raqamli xizmatlarni joriy etish va investitsiya muhitini yaxshilash borasida qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi — Qoraqalpog'iston Respublikasida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishga ta'sir etuvchi hududiy-iqtisodiy omillarni aniqlash, ularning o'zaro ta'sirini baholash va sohaning istiqbolli rivojlanish yo'nalishlarini asoslab berishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun hududiy statistika ko'rsatkichlari, taqqoslama va dinamik tahlil usullari hamda tizimli yondashuvdan foydalaniladi. Tadqiqot natijalari hududiy iqtisodiy siyosatni takomillashtirish, bandlikni oshirish va xizmatlar bozorini kengaytirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xizmat ko'rsatish sohasi iqtisodiy o'sish, bandlik va daromadlar dinamikasiga ta'sir etuvchi yetakchi tarmoqlardan biri sifatida ko'plab xalqaro va milliy tadqiqotlarda yoritilgan. Xususan, World Bank tadqiqotlarida xizmatlar sektori ulushi ortishi hududiy daromadlar barqarorligiga va kambag'allikni qisqartirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi qayd etiladi. Organisation for Economic Co-operation and Development hisobotlarida esa xizmatlar infratuzilmasi, raqamlashtirish va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash hududiy raqobatbardoshlikni oshiruvchi omillar sifatida talqin qilinadi.

Xizmatlar iqtisodiyotini nazariy jihatdan asoslashda Victor R. Fuchsning "xizmatlar iqtisodiyoti" konsepsiyasi muhim o'rin tutadi. Unga ko'ra, iqtisodiyot rivojlanishining keyingi bosqichlarida xizmatlar tarmog'i ishlab chiqarishdan ustun o'sish sur'atlarini namoyon etadi. Shuningdek, hududiy rivojlanish nazariyalarida xizmat ko'rsatish sohasining aglomeratsiya samarasi va infratuzilma bilan bog'liqligi alohida ta'kidlanadi.

Milliy miqyosda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish, hududiy nomutanosibliklarni kamaytirish va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash masalalari O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi qarorlari va strategik hujjatlarida ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Statistik va tahliliy ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi hamda hududiy boshqarmalar materiallarida keng yoritiladi.

Hududiy kesimda, ayniqsa Qoraqalpog'iston Respublikasi sharoitida xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanishi ekologik, demografik va infratuzilmaviy omillar bilan chambarchas bog'liq. Mavjud adabiyotlarda ko'proq umumrespublika darajasidagi tahlillar uchraydi, biroq Qoraqalpog'iston sharoitida xizmatlar sektorini hududiy-iqtisodiy omillar bilan kompleks bog'liq holda o'rganish yetarli darajada yoritilmagan. Shu bois, mazkur tadqiqot hududiy xususiyatlarni inobatga olgan holda xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanish mexanizmlarini tizimli tahlil qilishga qaratiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot Qoraqalpog'iston Respublikasida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishning hududiy-iqtisodiy omillarini aniqlash va baholashga qaratilgan bo'lib, IMRAD tuzilmasining Methods qismiga muvofiq ishlab chiqildi. Tadqiqot dizayni hududiy iqtisodiyot tahliliga xos bo'lgan miqdoriy va sifat yondashuvlar uyg'unligiga tayandi.

Tadqiqot obyekti sifatida Qoraqalpog'iston Respublikasida xizmat ko'rsatish sohasi, ya'ni savdo, transport, turizm, maishiy va ijtimoiy xizmatlar qamrab olindi. Tadqiqot predmeti esa xizmatlar tarmog'i rivojlanishiga ta'sir etuvchi hududiy-iqtisodiy omillar — demografik holat, infratuzilma darajasi, investitsiya muhiti, kichik biznes faolligi va raqamlashtirish darajasi hamda ularning natijaviy ko'rsatkichlar bilan bog'liqligidan iborat bo'ldi.

Tahlil uchun rasmiy statistik va tahliliy manbalardan foydalanildi. Jumladan, hududiy va respublika kesimidagi statistik ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi manbalaridan olindi, shuningdek, hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish hisobotlari va dasturlari, xalqaro tahliliy materiallar — World Bank hamda Organisation for Economic Co-operation and Development ma'lumotlari, ilmiy maqolalar va monografiyalar tadqiqot axborot bazasini tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida statistik tahlil usuli qo'llanilib, xizmat ko'rsatish hajmi, bandlik darajasi, investitsiyalar va yalpi hududiy mahsulotdagi ulushi kabi ko'rsatkichlar dinamikasi o'rganildi. Taqqoslama tahlil orqali hudud ko'rsatkichlari respublikaning boshqa hududlari bilan qiyoslanib, hududiy tafovutlar aniqlandi. Dinamik qatorlar tahlili yordamida so'nggi yillardagi o'sish tendensiyalari baholandi. Korrelyatsion yondashuv asosida xizmatlar hajmi bilan infratuzilma, aholi soni, tadbirkorlik subyektlari va investitsiyalar o'rtasidagi bog'liqlik darajasi tahlil qilindi. Tizimli yondashuv orqali omillar o'zaro aloqadorlikda ko'rib chiqilib, kompleks baholash amalga oshirildi. Mantiqiy umumlashtirish asosida esa olingan natijalar jamlanib, xulosa va amaliy tavsiyalar shakllantirildi.

Tadqiqot bosqichlari nazariy manbalarni o'rganish va muammoni asoslashdan boshlandi, keyinchalik statistik ma'lumotlar yig'ilib, saralandi hamda guruhlandi. Shundan so'ng tahliliy hisob-kitoblar va taqqoslashlar amalga oshirildi, yakuniy bosqichda esa natijalar umumlashtirilib, istiqbolli rivojlanish yo'nalishlari belgilandi.

Mazkur metodologik yondashuv hududiy sharoitni inobatga olgan holda xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanish omillarini chuqur tahlil qilish va ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlillar shuni ko'rsatkiki, Qoraqalpog'iston Respublikasida xizmat ko'rsatish sohasi so'nggi yillarda hududiy iqtisodiyotning eng faol segmentlaridan biriga aylangan. Xizmatlar hajmining barqaror o'sishi, ayniqsa savdo, transport va moliyaviy xizmatlar ulushining yuqoriligi, tarmoqning hududiy bandlik va daromadlarga sezilarli ta'sir ko'rsatayotganini tasdiqlaydi (1-jadval).

1-jadval. Xizmatlar ko'rsatilgan hajm va o'sish tendensiyasi (2022–2024)¹

Yil	Xizmatlar umumiy hajmi (mlrd so'm)	O'sish sur'ati (%)
2022	8 500	103,5
2023	9 350	110,0
2024	9 764	110,9

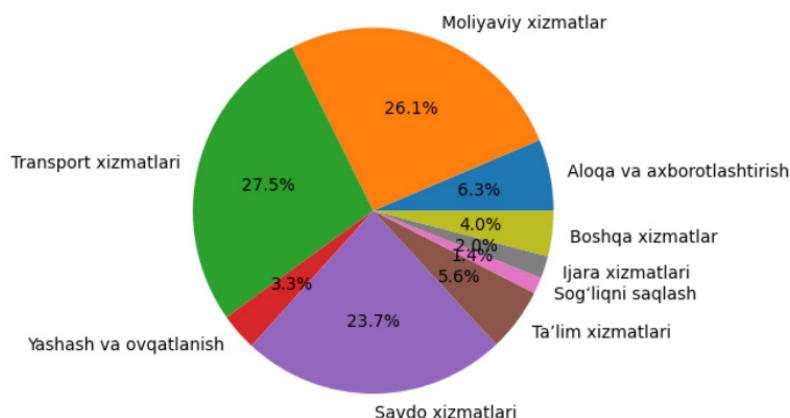
Statistik ko'rsatkichlar tahlili xizmatlar umumiy hajmida transport ($\approx 27\text{--}28\%$), moliyaviy xizmatlar ($\approx 26\%$) va savdo xizmatlari ($\approx 23\text{--}24\%$) yetakchi ulushni egallashini ko'rsatdi. Bu holat hududda logistika, ichki savdo aylanishi va moliyaviy infratuzilma nisbatan faol rivojlanayotganini anglatadi.

Korrelyatsion va taqqoslama tahlillar quyidagi bog'liqliklarni yuzaga chiqardi:

- Aholi zich joylashgan hududlarda savdo va maishiy xizmatlar hajmi yuqori;
- Transport infratuzilmasi rivojlangan yo'nalishlarda xizmatlar umumiy hajmi tezroq o'sadi;
- Kichik biznes subyektlari sonining ortishi xizmatlar diversifikatsiyasiga olib keladi;
- Raqamli xizmatlarning joriy etilishi moliyaviy va aloqa xizmatlari o'sishini tezlashtiradi.

Dinamik qatorlar tahlili (2022–2024-yillar) xizmatlar hajmi yilma-yil ortib borayotganini, o'sish sur'ati esa 110% atrofida shakllanayotganini ko'rsatdi. Bu xizmat ko'rsatish sohasi hudud iqtisodiyotida barqaror o'sish manbai bo'lib borayotganini anglatadi (1-rasm).

Qoraqalpog'iston Respublikasida xizmat turlari ulushi (2024)

1-rasm. Qoraqalpog'iston Respublikasi xizmat turlari ulushi²

1 Muallif ishlanmasi
2 Muallif ishlanmasi

Mazkur diagrammada Qoraqalpog'iston Respublikasida 2024-yilda xizmat turlari ulushining tarkibiy tuzilmasini yaqqol aks ettiradi va hudud iqtisodiyotida qaysi xizmat yo'nalishlari yetakchi ekanini ko'rsatadi. Diagrammadan ko'rinib turibdiki, eng katta ulush transport xizmatlariga to'g'ri kelib, u 27,5% ni tashkil etadi. Bu holat hududda logistika, yuk tashish va transport infratuzilmasining iqtisodiy faoliyatda muhim o'rin egallayotganini bildiradi.

Ikkinchi yirik segment moliyaviy xizmatlar (26,1%) bo'lib, bu bank tizimi, kreditlash va to'lov xizmatlarining faol rivojlanayotganidan dalolat beradi. Savdo xizmatlari ham 23,7% ulush bilan yuqori o'rinni egallab, ichki bozor faolligi va iste'mol talabining barqaror ekanini ko'rsatadi. Ushbu uch tarmoq jami xizmatlar hajmining katta qismini shakllantirib, hudud iqtisodiyotining asosiy drayverlari hisoblanadi.

Boshqa xizmat turlari nisbatan kichik ulushga ega. Masalan, aloqa va axborotlashtirish xizmatlari 6,3%, ta'lim xizmatlari 5,6% va boshqa xizmatlar 4,0% ni tashkil etadi. Yashash va ovqatlanish (3,3%), ijara xizmatlari (2,0%) hamda sog'liqni saqlash (1,4%) ulushlarining pastligi ushbu yo'nalishlarda hali foydalanilmagan imkoniyatlar mavjudligini anglatadi.

Umuman olganda, rasm xizmatlar sektorining tarkibi asosan iqtisodiy infratuzilmaga bog'liq tarmoqlar hisobiga shakllanayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ijtimoiy va innovatsion xizmatlar ulushining nisbatan pastligi kelgusida diversifikatsiya va muvozanatli rivojlanish uchun muhim zaxira mavjudligini bildiradi.

Umuman olganda, natijalar xizmat ko'rsatish sohasi hududiy-iqtisodiy omillar bilan bevosita bog'liq holda rivojlanayotganini va to'g'ri iqtisodiy mexanizmlar orqali uning ulushini yanada oshirish mumkinligini ko'rsatdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, Qoraqalpog'iston Respublikasida xizmat ko'rsatish sohasi hududiy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, bandlikni oshirish va aholi daromadlarini ko'paytirishda muhim omil hisoblanadi. Tarmoqning rivojlanishi demografik holat, infratuzilma darajasi, investitsiya muhiti, tadbirkorlik faolligi va raqamlashtirish jarayonlari bilan uzviy bog'liq.

Xizmatlar sektorining yetakchi yo'nalishlari: transport, savdo va moliyaviy xizmatlar hudud iqtisodiyotida tayanch drayver vazifasini bajarmoqda. Biroq, turizm, ijtimoiy va innovatsion xizmatlar ulushini oshirish orqali sohani yanada diversifikatsiya qilish imkoniyati mavjud.

Tadqiqot asosida quyidagi ustuvor yo'nalishlar tavsiya etiladi:

1. Xizmatlar infratuzilmasini, ayniqsa qishloq hududlarda kengaytirish.
2. Raqamli xizmatlar va IT-servislarni rivojlantirish.
3. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rag'batlantirish orqali yangi xizmat turlarini shakllantirish.
4. Turizm va ijtimoiy xizmatlarga investitsiyalarni jalb qilish.
5. Hududiy logistika va transport tizimini takomillashtirish.

Mazkur chora-tadbirlar amalga oshirilganda xizmat ko'rsatish sohasi Qoraqalpog'iston Respublikasida barqaror iqtisodiy o'sishning asosiy manbalaridan biriga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Po'latov M., Nizomov M. Xizmat ko'rsatish sohasi iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biridir. Ilg'or iqtisodiyot va pedagogik texnologiyalar, 2025.
2. Service Industries and Regions: Growth, Location and Regional Effects — J. R. CuadradoRoura (Springer).
3. Subhadhanuraja G., Mustofayev R. B. The role of the service sector in promoting regional economic growth: Evidence from Jizzakh Region. Current Approaches and New Research in Modern Sciences, 2026.
4. Yuldashova N. Z. The Role and Importance of the Service Sector in the Economy. SHOKH Library, 2025.
5. Xaydarova S. Xizmat ko'rsatish sohasida tadbirkorlik: iqtisodiy va ijtimoiy istiqbollar. GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT, 2025.
6. Ochilov A. O., Khudayorov A. A. Economic Analysis of the Service Sector and the Opportunities Created for the Development of the Sector. International Multidisciplinary Journal for Research & Development, 2024.
7. Ayubov I., Bozorov J. Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda xizmat ko'rsatish sohasining o'rni. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2025.
8. Musinov D. Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: Samarqand viloyati misolida. GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT, 2025.
9. Gulnora Z., Sherzodbek K. The Role of the Service Sector in the Development of the Country's Economy. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 2025.
10. Dauletmuratov A. The Role of the Service Sector in Reducing Poverty: International Experience and Regional Perspectives. American Journal of Business Management, Economics and Banking, 2025.
11. Nurullaeva K. The Role of The Service Sector in The SocioEconomic Development of The Republic of Uzbekistan. American Journal Of Social Sciences And Humanity Research, 2025.
12. Otaxonov Sh. U. Leveraging the Service Sector for Economic Growth in Uzbekistan. Economics and Innovative Technologies, 2024.

13. Abdivoxidov M. Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatish sohasining xususiy ko'rsatkichlari. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 2024.
14. Abdualimov X. Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishning muammolari va mahallabay ishlash tizimi. GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT, 2025.
15. Fozilov V. O'zbekiston xizmat ko'rsatish sohasining hozirgi holati va uning o'ziga xos jihatlari: Samarqand viloyati misolida. Ilg'or iqtisodiyot va pedagogik texnologiyalar, 2025.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
